

Oponentský posudek bakalářské práce Šárky Dvořáčkové

Problematika českých neslyšících pohledem psychologů

Šárka Dvořáčková si vybrala interdisciplinární téma, které je bezpochyby důležité, není však snadné jej odborně uchopit. Vágně formulovaný cíl (*zmapovat v českém prostředí povědomí o problematice N/neslyšících – a obecněji Deaf Studies – z pohledu psychologů a studentů psychologie*) a výzkumné otázky situaci nezlehčují. Mezi řádky lze také vyčíst, že autorka se nakonec soustředila pouze na Neslyšící s velkým N, avšak jasně to nevymezuje. Koncepce práce není důkladně promyšlená, chybí jasná provázanost jednotlivých částí, práce neobsahuje adekvátní závěry a její výsledná podoba neodpovídá odvedenému množství práce. Navíc působí dojmem, že nebyla odevzdána její finální verze, nebo neprošla závěrečnou revizí (k tomu více níže).

V první kapitole na základě směsice českých a zahraničních zdrojů diplomantka stručně definuje, kdo je a čím se zabývá psycholog, jaké přístupy a techniky může využívat. Otázkou je komu je vlastně tato kapitola určena a jak souvisí s dalšími částmi práce. Byly sice definovány základní termíny, avšak autorka s nimi dále nepracuje. Ve svém výzkumu tyto údaje o svých respondentech nezjišťovala, ani nijak nerozlišovala, jak se má vykonávání těchto různých psychologických specializací k neslyšícím. To je myslím zásadní problém, že není definováno, jaké povědomí by tedy psychologové ideálně měli mít. Nebo je to obsahem druhé kapitoly?

Druhá kapitola se zabývá jazykovou a kulturní menšinou Neslyšících. Kromě toho, že si nejsem jistá, že pojednání tohoto typu mají v absolventských pracích oboru Jazyky a komunikace neslyšících své místo, není jasné, proč je tato kapitola zařazena. Je pojednána poměrně zjednodušeným, zobecňujícím, schematizujícím způsobem, nepřináší žádné aktuální a převratné informace. Můžeme se tedy jen domnívat, že je to soubor toho, co by měl psycholog znát, aby mohl pracovat s neslyšícími? Pokud ano, pak si myslím, že to opravdu není dostačující. Autorka tím zřejmě chtěla naznačit, že kulturní přístup je pro práci s neslyšícími klienty klíčový. V podkapitole 3.1 je ještě stručně pojednána komunikace s Neslyšícími. Z těchto částí už je patrné, že autorka zcela rezignovala na celou skupinu neslyšících z původního zadání a zaměřuje se pouze na znakovou.

Kapitola 3.2 věnovaná psychologické intervenci Neslyšících v zahraničí nepřináší informace ze tří zemí, jak je avizováno (s. 25), ale pouze ze dvou a to ještě velmi stručné, vybízející spíše k tomu, aby si čtenář informace dohledal sám na zmíněných webových stránkách. Situace v České republice je pojednána také velmi minimalisticky. Autorka však uvádí, že tato problematika není středem jejího zájmu.

Čtvrtá kapitola se zabývá vzděláváním psychologů v oblasti problematiky neslyšících. Z tohoto tématu se bohužel stalo jakési ústřední téma celé práce, okolo kterého se točí i analýzy následného výzkumu. Krátkým pohledem se autorka vrací do USA a Spojeného království –

tato kapitola nejspíše není dokončená. Na s. 29 chybí komentář ke třem vybraným univerzitám. Dále se autorka zaměřila na studium psychologie v České republice. Nevím, jak podrobně studovala studijní plány a sylaby vybraných studijních programů, ovšem výsledkem celého bádání je, že na většině fakult se problematikou neslyšících nezabývají vůbec.

Praktické výzkumné části je věnována pátá kapitola. Metodologie výzkumu je místy popsána trochu zmatečně. Ráda bych si tedy ujasnila některé postupy a výstupy. Celý výzkum působí jako poměrně náročný a rozsáhlý projekt. Autorka vyhledávala respondenty pomocí dotazníku, který má být v příloze č. 1 (s. 35), avšak v příloze jedna je rozhovor s respondentem R1. Na s. 36 je uvedeno, že dotazník měl 20–22 otázek. Ráda bych tedy věděla, co bylo obsahem dotazníku? A jestli byly výstupy z tohoto dotazníku nějak zpracovány? Z 69 respondentů, kteří dotazník vyplnili, bylo vybráno 10 respondentů další fáze výzkumu. To znamená, že 59 osob vyplnilo dotazník, který téměř nebyl využit? K dotazníkovému šetření se patrně vztahuje podkapitola 5.8.1, která nemá žádný obecnější úvod a vrací se k problematice výuky psychologie na českých vysokých školách. Zde bylo patrně využito odpovědí nejvýše 15 respondentů, kteří potvrdili nebo vyvrátili tvrzení uvedená v kapitole 4.2.

S vybranými deseti respondenty byly uskutečněny rozhovory (není uvedeno, kdy přesně probíhaly), které mě překvapily svou obsáhlostí a délkou. Základní soubor se sestával z 25 otázek. S některými tématy v otázkách obsaženými se v práci setkáváme vůbec poprvé. Navíc nekorespondují s výzkumnými otázkami formulovanými na s. 34. Ty jsou formulovány spíše povrchněji, cílí na znalosti kultury a komunikace Neslyšících, na zkušenosti s neslyšícími klienty a na připravenost na setkání s neslyšícími. V rozhovoru se pak řeší i hlubší a odbornější témata, jako je odborná literatura, výzkumy, diagnostické nástroje, terapeutické metody, technologie atd. Těmto zásadním tématům se však autorka nevěnovala ani v teoretické části.

Jak je patrné z tabulky č. 2 i z prepisů v příloze, získala autorka z rozhovorů, které trvaly 3–3,5 hodiny poměrně rozsáhlý materiál, jehož potenciál však ani v nejmenším nevyužila. Jak přesně při analýze postupovala není zřejmé, neboť v úvodu ke kapitole 5.9 zřejmě velká část chybí, věta na s. 45 není dokončená. Způsob, jakým autorka na s. 46–51 prezentovala, analyzovala a interpretovala získaná data je více než překvapivý, bohužel v záporném slova smyslu. Ze všech témat, která byla obsažena v 25 otázkách se zaměřila pouze na některá a ty vždy ilustrovala výpověďmi pouze několika respondentů. Ani závěrečná syntéza není příliš přesvědčivá, i když se autorka snažila odpovědět na výzkumné otázky formulované na s. 34. Nejcenějším materiálem tak zůstávají prepisy uskutečněných rozhovorů, zabírající 60 stran, které si však čtenář musí vyhodnotit sám.

Autorka v práci prokazuje, že se seznámila s základní literaturou a řádně ji ve svém textu cituje, mohla však využít více aktuálních a zahraničních zdrojů. Je odlišen převzatý a autorský text, základní parametry odborného stylu jsou dodrženy. Práce má přiměřený rozsah, je náležitě horizontálně a vertikálně členěna, avšak vyskytují se zde typografické nedostatky: různé typy, barvy a podbarvení písma. Text neobsahuje závažné pravopisné či jazykové nedostatky.

Výzkumné otázky jsou formulovány neurčitě, práci chybí logické propojení a směřování, netvoří kompaktní celek. Práce neobsahuje adekvátní závěry, provázanost teoretické a výzkumné části práce není úplně ideální, což je dáno částečně tím, že autorka některé poznatky pouze předkládá, ale neusouvztažňuje je se svým tématem. Metodologie výzkumu je sice vysvětlována vícekrát, ale ne zcela průhledně. Výstupy výzkumných částí nejsou adekvátně syntetizovány, interpretace získaných dat je neadekvátní jejich množství. Z textu jasně nevyplývá, zda respondenti v informovaném souhlasu souhlasili i se zveřejněním přepisu rozhovorů, jinak byla etika výzkumu dodržena.

Byla bych ráda, aby Šárka Dvořáčková při obhajobě řádně popsala metodologii svého výzkumu, ukázala dotazník a jasně vysvětlila, k čemu a jak ne/využila odpovědi 69 respondentů. Dále bych byla ráda, aby jasně formulovala závěry svého výzkumu a usouvztažnila je s tím, jaký by měl být ideální stav. Prosím také o zdůvodnění typografických prohřešků a doplnění dvou chybějících pasáží v textu.

Je velmi těžké rozhodnout, zda předložená práce splňuje požadavky na bakalářské práce kladené, nebo je již za hranicí přijetí. Na jedné straně stojí velké penzum práce, které autorka odvedla, na druhé straně výše uvedené nedostatky. Ráda bych jí dala šanci své prohřešky obhájit, proto navrhuji hodnocení dobře, avšak s velkými výhradami.

Hodnocení: DOBŘE

2. 9. 2024

Mgr. Lenka Okrouhlíková, Ph.D.